De zwaartekracht van liefde

Sara Stridsberg

De zwaartekracht van liefde

VERTAALD UIT HET ZWEEDS DOOR
JANNY MIDDELBEEK-OORTGIESEN

HOLLANDS DIEP

Deze uitgave is tot stand gekomen met een subsidie van de Swedish Arts Council, Stockholm, Zweden.

De vertaler ontving voor het vertalen van dit boek een werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands letterenfonds
dutch foundation

Oorspronkelijke titel: *Beckomberga – Ode till min familj*
Oorspronkelijk uitgegeven door: Albert Bonniers Förlag, 2014
© Sara Stridsberg, 2014
© Vertaling uit het Zweeds: Janny Middelbeek-Oortgiesen, 2016
© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2016
© Omslagfoto: Marc Yankus
Omslagontwerp: Karin van der Meer
Typografie: Perfect Service, Schoonhoven
Foto auteur: © Caroline Andersson

ISBN 978 90 488 26087
ISBN 978 90 488 26094 (e-book)
NUR 302

www.hollandsdiep.nl

Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hollands Diep is een imprint van Overamstel uitgevers bv

OVERAMSTEL
uitgevers

www.overamstel.com

FSC
www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C014496

Een witte zeevogel zweeft in zijn eentje door de ziekenhuisgangen van het Stora Mans bij Beckomberga. Hij is groot en lichtgevend en in mijn droom ren ik achter hem aan in een poging hem te pakken, maar voor ik zover ben vliegt hij al door een ingegooide ruit naar buiten om te verdwijnen in de nacht.

DE LAATSTE PATIËNT (OLOF)

Het is de nawinter van 1995, bij de radiomast bij station Spånga. Een verlaten gestold winterlandschap strekt zich voor hem uit terwijl hij in de ijzige windvlagen in de mast klimt. Zijn lichaam is oud en broos, maar vanbinnen is hij jong en energiek. Om niet duizelig te worden houdt hij zijn blik op zijn handen gericht. De nacht is helder om hem heen, speldenknopgrote gaten van sterren waardoor het licht vanuit een andere wereld binnendringt, een fel schijnsel dat blinkt achter het zwart, een belofte van iets anders, een mogelijke schittering die over hem kan stralen en waken in plaats van deze vochtige koude donkerte die hem altijd heeft omhuld: een grauwe zon, een grauwe korrelige zonneschijn. Aan de horizon het eerste zwakke flakkerende licht, een smalle atmosferische rand roze en goud, en een paar kilometer verderop staat in een slaapzaal in Beckomberga zijn bed op hem te wachten, leeg en pas verschoond, naast andere bedden waarin de schimmen van zachte slapende weerloze lichamen ooit rustten in het beddengoed. Nu is er niemand meer.

Een hele poos staat hij op het bovenste plateau uit te kijken over de donkere stad waar hier en daar een wit nachtlichtje brandt. Dan trekt hij zijn colbertje en dikke trui uit, zet zijn zwarte ziekenhuismuts en zijn bril af, en legt alles op een keurig stapeltje naast zich neer. De wereld

strekt zich onder hem uit, een deken van gebouwen, straten en mensen die als één gezonde, schone en beheerste mensenlong ademt, maar hier is geen toekomst voor hem, die is er nooit geweest, hij is altijd in zijn eentje opgetrokken met het teken van de ziekte als een onderhuids blindstempel, voor iedereen zichtbaar behalve voor hemzelf. Als hij een toenaderingspoging tot een meisje deed, deinsde ze achteruit en elke keer dat hij zijn hand naar iemand uitstak, werd dat uitgelegd als een vijandelijk gebaar en werd hij weer naar het ziekenhuis afgevoerd. Een onzichtbaar traliewerk opgetrokken tussen hem en de wereld, met zwijgzame gezichten wendde men zich van hem af, dat maakte hem mensenschuw en hij is steeds meer uit de buurt en op zichzelf gebleven. Geen mens in de wereld gaat hem, zijn plompe grauwheid, missen, hij heeft niets bijzonders wat hem aan iemand in het bijzonder bindt, hij is nooit naakt geweest bij iemand, heeft nooit iemand aangeraakt, het is of hij onder een kap van duisternis heeft bewogen, geen schulden, geen banden met mensen, alleen dit traliewerk, de onzichtbare ketenen die hem terughouden en eenzaam maken.

En wanneer de verpleegster door de lege slaapzalen loopt en op de laatste afdeling van het Stora Mans de daglichtlampen aandoet, werpt hij zich in de nacht met als enige wens dat iets hem eindelijk zal dragen, een hand of een wind, dat iets hem in de wereld zal behouden, maar hij is slechts een tuimelende bundel die een paar keer in de lucht rondtolt en daarna over de rand van de wereld wegwervelt om tegen de grond te pletter te slaan.

In zijn laatste maanden in Beckomberga heeft hij toestemming gekregen om in zijn eentje op pad te gaan, maar daar maakt hij nooit gebruik van; hij zit gewoon hele dagen voor het raam naar de bomen te kijken, niet één keer gaat hij samen met de anderen de tuin in. Hij knipt de wereldbol die al jaren naast zijn bed staat niet meer aan, maar de dag voordat hij het ziekenhuis zal verlaten, na zijn ontslaggesprek met dokter Janowski, staat hij met zijn muts op en zijn colbertje over zijn pyjama voor de deur van de afdelingsverpleegster om mee te delen dat hij een paar uur weg zal zijn om bloemen te plukken. (*Bloemen plukken in februari?*) Hij verdwijnt maar komt 's avonds niet terug en de volgende dag ook niet. Een paar dagen later wordt zijn dode lichaam onder de radiomast gevonden; een vrouw die met haar hond in het gebied aan het wandelen is, ontdekt hem languit liggend in zijn gestreepte pyjama in het oude gras, met een verbrijzeld hoofd en rijp op zijn kleren.

I

HET EERSTE GESPREK

‘Ik zag in de krant dat Edvard Winterson dood is,’ zegt Jim, die in de Jungfrugatan in de kleine lichtcirkel van mijn leeslamp zit te frommelen aan een krantenknipsel, een overlijdensadvertentie. ‘De chef-arts van mijn afdeling in Beckomberga. Herinner je je hem nog, Jackie?’

Terwijl we praten gaan buiten aan de hemel een voor een de sterren aan, een lint van lichte kralen aan het donkerblauw, het is het doffe duizelingwekkende licht van de avondsterren, en natuurlijk herinner ik me Edvard; hij stond altijd bij de ingang van het Stora Mans een sigaret te roken in de schemering, een eenzame rooksliert in het grijze licht, zijn brede glimlach wanneer hij Jim in het oog kreeg, en ik ben een keer bij hem op de achterbank met de door de zon verbleekte bekleding in slaap gevallen toen hij me van het ziekenhuis naar huis bracht.

In het zachte schijnsel van de lamp vertelt Jim me dat hij in de periode dat hij in Beckomberga was opgenomen altijd met Edvard Winterson in zijn zilverkleurige Mercedes naar nachtelijke feesten in de chique wijk Östermalm reed. Bij zonsondergang werd hij op de afdeling opgehaald en dan reden ze door de lindenallee, op weg naar de induttende stad die ooit zijn leven was geweest. Edvard Winterson had burgerkleding voor hem bij zich,

een schoon overhemd, een spijkerbroek en een colbertje, die op een keurig stapeltje op de carrosserie van de auto lagen te wachten, en ze waren de ziekenhuishekken nog niet uit of hij had al een sigaret en een drankje in zijn hand.

'Edvard was een fantastische man,' zegt Jim lachend, 'en volkomen krankzinnig, net als wij allemaal. We werden verliefd op dezelfde vrouw. Sabina. Herinner je je haar nog? Ze was knettergek en aangezien Edvard gewoon een rijke jongen uit Östermalm was, had hij geen idee hoe hij haar moest aanpakken.'

Langs de uitgelopen Oost-Indische-inkttekening die de hemel vormt, drijven op die eerste wintermiddag wanneer Jim bij mij komt om over Beckomberga te vertellen een paar achteropgeraakte resterende wolken voort. Hij is even in Stockholm op bezoek; over een paar dagen gaat hij terug naar Cariño, naar het huis aan de Atlantische Oceaan. De laatste rode pulserende aderen van de zon en de slierten tabaksrook die onder het praten uit zijn mond komen, doen me denken aan de mist die over het gebied hing toen Lone en ik hem voor het eerst in Beckomberga kwamen opzoeken, de damp van de sneeuw die tussen de gebouwen zweefde.

Alles om ons heen was bevroren toen we over de geasfalteerde paadjes liepen en probeerden te ontcijferen wat er op de borden stond. Het leek of iemand de bast van de vochtige boomstammen had gesneden en ik kan nog het gekwek van de eksters horen dat tussen de gebouwen aan de kazerneachtige binnenplaats weerklonk toen we haastig in de richting van het Stora Mans liepen. Lone met een helderrode jas en laarzen aan, licht voorovergebogen, haar handen stevig gebald om de revers. Het leek of ze door een storm liep. Jims bleke gezicht zonder glimlach, hij had een doffe blik in zijn ogen en toen hij een sigaret probeerde op te steken, trilden zijn handen zo

erg dat het niet lukte en hij hem moest wegleggen. Lone, die eigenlijk met roken gestopt was, nam het pakje. Ze stak er eentje op voor hem en eentje voor zichzelf, en inhaleerde een paar keer snel voordat ze de sigaret onder de hak van haar laars uitdrukte.

Jim: Ik had het al heel vaak geprobeerd, maar echt serieus was het nooit geweest. Wanneer Lone van haar werk thuiskwam, had ik heel vaak met mijn hoofd in haar gasoven gelegen. Een bos rozen op de keukentafel en dan hup, het gas aan. Het was een experiment. Deze keer was het net een vrije val. Ik viel en daarna bleef ik vallen.

Jims vrienden in het ziekenhuis noemden hem Jimmie Darling en na een tijdje begon ik hem ook Jimmie Darling te noemen wanneer we samen met de andere patiënten op het heuveltje in een kring van jonge berken zaten. De rook die van de sigaretten naar de hemel opsteeg, vormde rooksignalen voor degenen die zich aan de andere kant van de afrastering bevonden, een groet van ons aan de wereld buiten Beckomberga. Ik verzamelde peuken, die ik aan Jim en Sabina en later aan Paul gaf.

'Jimmie Darling?'

'Ja.'

'Word je weer gezond?'

'Ik weet het niet, Jackie.'

'Wil je niet gezond worden?'

'Ik weet niet meer wat ik wil, ik weet niet meer wat dat betekent: gezond zijn. En ik voel me hier thuis, meer thuis dan ik me ooit ergens gevoeld heb. De mensen zijn hier anders, ze bezitten niets, en ik heb dit geleerd: dat het gewoon niets uitmaakt wat je bezit of waar je woont. Iedereen is toch gelijk, er is geen manier waarop je je kunt wapenen.'

'Je wapenen waartegen?'

'Ik weet het niet. Tegen de eenzaamheid... tegen de afgrond vanbinnen.'

‘Dus je komt niet terug?’

‘Ik weet het nog niet, Jackie. Wacht niet op mij.’

Sabina ligt languit op haar buik in het zwarte gras bij de kapel met een opengeslagen boek voor zich.

‘Het enige waar ik om vraag is vrijheid,’ zegt ze terwijl ze naar me opkijkt, en ondanks het felle zonlicht gaan haar pupillen open tot het enige wat er van het oog overblijft, zwarte make-up en pure pijn is. ‘En wanneer die vrijheid me, zoals altijd, geweigerd wordt, dan neem ik die toch.’

Ik zal haar ogen nooit vergeten, hoe die in het felle licht onder de Beckomberga-bomen groot werden en samentrokken. Groot, donker en onbeweeglijk in haar gezicht, de blik verstard door drank en medicijnen. Lange tijd vormde zij het beeld dat ik van de toekomst had, maar nu weet ik het niet meer. Wanneer ik op een avond op zaal 6 voor het raam sta, zie ik haar bij de berken achter het Stora Mans de heuvel af rennen met Edvard achter haar aan. Bij de grote eik krijgt hij haar te pakken en trekt haar neer in het gras, hij rukt de ketting van haar hals en de kralen vliegen door de lucht, als een cascade van water, als blauwe regendruppels.

Maandenlang kom ik in het gras onder de eik kralen tegen. Korenblauw, indigo, azuur, hemel, en met de tijd worden ze steeds matter, van sommige kralen wassen de regens de kleur helemaal weg, die zijn ivoorwit, kleurloos. Aanvankelijk ben ik van plan ze terug te geven, maar later is er niemand meer aan wie ik ze teruggeven kan.

Jim lijkt op een oude jongen zoals hij daar onderuitgezakt in de leunstoel zit, met zijn lange knokige benen nonchalant voor zich uit geslingerd, waardoor die stoel gigantisch groot lijkt. De leunstoel is een van de weinige dingen die er nog zijn uit de nalatenschap van Vita en Henrik, de rest is allemaal verdwenen, langgeleden verkocht toen Jim in geldnood zat. Zij worden op de foto's steeds jonger naarmate de rest van ons ouder wordt. Vita was nog net geen veertig toen ze vertrok, iets jonger dan ik nu ben, en op de oude zwart-witfoto's van hun trouwerij blijven haar ogen licht uitstralen.

Waarschijnlijk had niemand ooit verwacht dat Jim oud zou worden. Hij heeft altijd buiten de tijd gestaan en als een groot gevaarlijk onhandelbaar kind zijn eigen regels nageleefd, en niemand kon zich eigenlijk een Jim op leeftijd voorstellen aangezien hij altijd te veel van de dood gehouden heeft. Ik denk weleens dat Jim geen beeld heeft van het leven na de jeugd, van het ouder worden; hij heeft altijd gedaan waar hij zelf zin in had, alle ideeën en impulsen die in hem opkwamen gevolgd: gelogen, bedrogen, gedronken, zijn biezen gepakt. Ik geloof niet dat hij ooit van iemand heeft gehouden. Niet van mij, niet van mijn halfbroers, misschien niet eens van Lone.

'Kom op, Jackie,' zegt hij, en dat hij volgend jaar ze-

ventig wordt is hij even vergeten, 'ik word nooit oud. Daar heb ik te hard voor geleefd. En ik heb nooit willen leven. Niet echt. Niet zoals jij.'

Hij heeft weer besloten te sterven, dat deelt hij zonder omhaal van woorden mee zodra hij in de Jungfrugatan een voet over de drempel heeft gezet. 'Ik wil niet oud worden, Jackie. Er is niets meer om voor te leven.' Hij is naar Stockholm gekomen om afscheid te nemen van Marion en mij. Hij is van plan om over een paar maanden het baaitje in Noord-Spanje uit te zwemmen. Hij heeft een doosje slaaptabletten van het merk Imovane apart gelegd en mijn zegen gevraagd en die heb ik hem gegeven omdat ik hem meestal geef waar hij om vraagt. Ik heb in zijn nabijheid nooit geweten wat ik moet zeggen, het is net of alle gedachten vanbinnen bij mij worden uitgewist.

'Je doet je eigen zin, Jim,' zeg ik vlug, 'dat heb je altijd gedaan.'

Jim schreef me altijd brieven toen hij niet meer bij Lone en mij woonde, maar een klein huurkamertje had betrokken aan de Observatoriegatan. Dat was voordat hij in Beckomberga kwam.

'Toe, Jackie, je moet me helpen. Kom na school gewoon een poosje hier, Jackie. Jij bent de enige die me nu kan redden. Kun je niet bij me komen? Het is hier zo eenzaam.'

Ik beantwoordde zijn brieven nooit omdat ik niet wist hoe ik moest reageren, en omdat ik altijd een gevoel heb gehad dat zelfs als ik echt mijn best deed, ik Jim niet zou kunnen redden. Als puntje bij paaltje kwam, werd hij altijd gered door iemand anders, door een vrouw als Sabina, of door de drank.

Jim is veranderd. Ondanks de felle brandende zon boven het huis in Cariño is zijn gezicht bleek, en hij draagt een pak van een gentleman dat een paar maten te groot is, en elegante herenschoenen, het type kleding dat hij nog nooit heeft gedragen. Voorheen waren het altijd jeans en verwassen T-shirts en sportschoenen. Het ziet eruit alsof hij zich voor zijn eigen begrafenis heeft uitgedost. En het licht dat zijn ogen altijd uitstraalden, is er niet meer. Het mooie, angstaanjagende verlaten licht dat overstroomde, dat de nacht om hem heen deed oplichten en

dat een speciaal soort intensiteit en meedogenloosheid, iets onstuitbaars verried, een hevig vuur of een brand. De donkerblauwe iris van zijn ene oog is bedekt met een flets melkachtig vlies, en zijn blik is onrustig, zoekend. Zonder vrouwen en drank, zonder de inwendige schittering van de seksuele destructiedrift is er niets meer over behalve as, alleen een lichaam op leeftijd in een te ruim pak, zonder toekomst, zonder hoop. Een watersalamander die 's zomers door de lucht wervelt, zijn gespannen waterglanzende vibrerende elastische lijfje propvol leven en energie, die indroogt wanneer met de winter de kou arriveert.

Langgeleden geloofde ik dat onze familie gezegend was met een bepaald licht, ik dacht dat ons niets kwaads kon overkomen. De manier waarop Jim over de wereld vertelde, gaf mij het gevoel dat wij verheven en uitverkoren waren, en wanneer ik naar zijn verhalen over ons leven luisterde, leek het net of de wereld om ons heen in een gouden glans kwam te staan. Wanneer ik naar Beckomberga ging en de oude mannen ontmoette die over zichzelf praatten alsof ze koninklijke hoogheden en majesteiten waren, herkende ik iets van Jim. Hun leven leek ook van goud, verheven. Ze zweefden op eenzame hoogte boven de levens van alle anderen. Inwendig reden ze in grote gouden koetsen door de wereld, geliefd en gevreesd door iedereen.

Achter mijn raam is de witte draderige winterzon die zich naar de dennen uitstrekt en de boomkruinen in goud omtovert voordat ze achter de Hedvig Eleonora-kerk verdwijnt. Heel even verbeeld ik me dat de grote bomen in brand staan. De wortels en de kale stammen schitteren in de schemering als vuur, maar algauw verdrinkt het zwakke gouden licht in de schaduwen. Het is een judaswinter, verraderlijk zacht.

Toen we elkaar eerder vandaag in het Humlegårdenpark tegenkwamen, zag Jim er broos uit, wankel ook al is hij nuchter, gedesoriënteerd in het nieuwe Stockholm. En als hij oud is geworden kan ik ook niet jong meer zijn, bedacht ik toen ik hem stond te bestuderen terwijl hij nerveus rondkeek of hij mij in de drukte ook zag, als een kind dat zijn ouders zoekt. Lone is tijdlozer, soms komt ze jonger over dan ik, ik heb haar nooit een kwaad woord over iemand horen zeggen, niet over Jim, niet over iemand anders. Ik denk dat ze over een speciaal talent voor liefde moet beschikken, Marion trekt naar haar toe als naar een bloem.

'Vertel meer over Edvard,' zeg ik tegen Jim wanneer hij in de zachte cirkel van de lamp zit, want ik heb sterk het gevoel dat hij echt aan het verdwijnen is, dat dit onze laatste tijd is voordat hij ertussenuit knijpt. En terwijl het

licht van het blauwe uur snel wegzinkt om plaats te maken voor het kille schijnsel van de straatlantaarn praat hij verder.

Wanneer Edvard en hij bij het ochtendgloren naar het ziekenhuisterrein terugkeerden, kreeg hij zijn ziekenhuiskleding terug en iets waardoor hij kon slapen, een bleekroze tabletje. Edvard bracht de auto een stukje verderop tot stilstand en Jim mocht zich achter een paar dennen verkleden, daarna werd hij op afdeling 43 binnengelaten. Hij sloop langs de nachtzuster en ging naar bed om nog even te slapen voordat de patiënten werden gewekt. Een paar uur later had Edvard zijn formele houding achter zijn bureau weer aangenomen. Jim en hij voerden tijdens de therapiesessies lange gesprekken, over eenzaamheid en de zinloosheid van alles. Edvard zei: 'Er bestaat geen manier om erachter te komen of iemand zich echt van het leven wil beroven.' En hij vervolgde: 'Ik geloof niet dat jij wilt sterven, Jim. Je bent geen zelfmoordenaar. Ik denk dat jij ernaar verlangde je moeder terug te zien, Vita. Ik denk dat je haar iets wilde vragen. Ik wil dat je me iets belooft. Zolang we onze nachtelijke tripjes maken, wil ik dat je ervan afziet. Ik heb iemand nodig zoals jij.'

En Jim glimlacht zijn brede glimlach in de fluwelen leunstoel tegenover me en steekt de ene sigaret met de andere aan. 'Edvard zei altijd dat ik niet ziek was. "Je hoeft hier eigenlijk niet te zijn, Jim," zei hij. "Om half tien wacht de auto buiten op je bij het Stora Mans."'

Ik steek een hand uit naar Jim om opnieuw een sigaret aan te steken. Om ons heen is het donker geworden en zijn gezicht wordt verlicht door het lasvlammetje van de lucifer en daarna door de gloed van de sigaret die door de nacht flakkert.

'Waar denk je dat ze nu zijn?' vraag ik.

'Wie?'

'De oude patiënten uit Beckomberga.'

'Hier,' zegt hij lachend, 'in jouw leunstoel.'

'Maar de anderen dan?'

'Die zullen wel ergens buiten zijn.'

'Ja, maar wáár dan?'

'Op straat en in een herberg en een gevangenis, neem ik aan. Of onder een brug. Waar zouden ze anders moeten zijn?'

'Maar jij, Jim, waar zit jij ergens?'

'Hier bij jou, Jackie.'

'Dat weet ik, maar ben je nu blijer?'

'Blij word ik nooit, maar toch gaat het redelijk goed met me.'

‘Maar waarom was hij dan opgenomen in Beckomberga als het niet vanwege de drank was?’ vraagt Lone terwijl ze in haar jas onder de sterren omhoog staat te kijken naar het nachtsilhouet van Beckomberga. Ze ziet er zo jong uit, dat zal ze altijd doen, met toch die grijze strengen die in haar kapsel oprukken, zilverdraden die als maanlicht uit haar hoofd komen. Dat is een droom van mij, dat Lone hier weer met me naartoe gaat, naar het ziekenhuis. Hier bij het verlaten ziekenhuis heb je Jim en de nacht, hier heb je iets ongrijpbaars wat ik altijd geprobeerd heb op afstand te houden, een geweld en een grote liefde.

‘Dat weet ik niet,’ zeg ik, ‘waarom weten sommige mensen zich slechter te weren?’

Zwavelwolken bewegen nerveus langs de hemel boven ons, alsof er noodweer op komst is. Soms heb ik het gevoel dat het leven Lone niet echt heeft beroerd, dat ze zich na de jaren met Jim teruggetrokken heeft, als een gewond dier.

‘Waar zou hij zich tegen moeten weren?’

‘Het leven, neem ik aan.’

‘O, dat.’

Lone schiet even in de lach, het is haar zachte klaterende lach die de wereld met sluiers en sprookjes omwikkelt, waarna ze uit mijn gedachten verdwijnt.

DE NACHT

'Man, geboren in 1945, opgenomen in Beckomberga na een zelfmoordpoging… na enkele dagen wordt hij getroffen door herhaalde epileptische aanvallen als gevolg van langdurig alcohol- en pillenmisbruik… baan, woning, ex-vrouw, dochter van dertien… Antabus wordt ingezet en later op eigen verzoek van de patiënt beëindigd… suïcidegevaar…'

Er is één foto van Beckomberga; ik kwam hem in een van Lones albums tegen. Ik heb een hoed op en die oude kale vos om mijn hals. Edvard moet ons hebben gefotografeerd tijdens een van Lones zeldzame bezoeken aan Beckomberga, en gek genoeg is er een witte vlinder in het beeld verdwaald geraakt; hij zit daar voor eeuwig versteend naast mijn vlecht, en bij een vluchtige blik op de foto zou je kunnen denken dat ik een strik in mijn haar heb. In die tijd waren er zoveel vlinders, en vogels, ze zaten overal. Op de foto staan we een stukje van elkaar vandaan, alsof we ons niet bewust zijn van de aanwezigheid van de anderen op het beeld, of alsof we op het punt staan uiteen te gaan. Achter ons: uiteengereten wolken die in een ruit worden weerspiegeld. Lone staat op het punt uit het beeld te lopen, zij heeft het nooit prettig gevonden om fotografisch te worden vastgelegd. Zelf sta ik voorovergebogen om iets van de grond op te pakken en ik houd mijn hand beschermend op mijn hoed zodat die niet van mijn hoofd zal vallen. Jim is de enige die stilstaat op de foto; hij kijkt recht de camera in, met zijn indringende donkerblauwe ogen.

Soms vind ik dat Marion op Jim lijkt, hun manier van lopen heeft overeenkomsten. Slingerende, bliksemsnelle en een beetje schokkerige stappen, een plotselinge blijd-

schap die als een windvlaag door het lichaam gaat. Een wind die ervoor zorgt dat Marion door de wereld rent en Jim altijd doorgaat, nooit ergens blijft staan, nooit een rustig leven gaat leiden. Marion kwam in een noodweersnacht tot me; zes jaar geleden zat ik op een novemberochtend in het ziekenhuis met een bloederig bundeltje in mijn armen, hij lag in dekens en bebloede lappen gewikkeld, en om ons heen in de kamer hing een stank van beesten en bedorven water. Uit het bloed lichtten een paar helderblauwe ogen op en onder de grauwige huid, die een paar maten te groot leek, klopte een hart. Ik weet nog dat ik me afvroeg of zijn ogen in de duisternis binnen in me ook zo hadden gestraald.

Wanneer Jim hier komt, maakt hij altijd een paar minuten grapjes met Marion en vergeet hij vervolgens dat hij hier is. Marions heldere stem gaat de hele tijd langs hem heen, alsof kinderen zich op een golflengte bevinden die Jim niet kan ontvangen. Toch vindt Marion het leuk wanneer Jim hier is; hij kijkt met een blijde blik naar hem en vraagt wanneer hij bij ons terugkomt.

‘Dat weet ik niet,’ antwoordt Jim, ‘misschien kom ik nooit meer terug.’

‘Waarom kom je niet meer terug?’

‘Omdat het moeilijk is om te leven en het wordt mettertijd alleen maar moeilijker. Wees maar blij dat je niet weet wat je te wachten staat, commissaris Belmondo.’

Vlak voor ik in slaap val, ruik ik een brandlucht. Ik zoek de hele woning af, asbakken, het gasfornuis, uitgebrande kaarsen, maar er brandt nooit iets en ik heb geleerd om

toch te gaan slapen. Vlak onder mijn bewustzijn bewegen violette slingers van rook en 's nachts komt de angst, een band van kou over mijn borst, een koude vloeistof die langs mijn ruggengraat loopt, door mijn aderen, als sneeuw, als koolzuur. 's Nachts word ik opnieuw wakker en beeld ik me in dat de wereld in botsing gaat komen met een ster, ik word wakker omdat ik val, ik ben bang dat het huis zal kapseizen, ik ben bang dat alles weg zal zijn wanneer ik wakker word, ik ben bang voor oorlogen die zich langzaam over de wereld verplaatsen. Het is de lange nacht van Jim en mij die zich als een zwarte hemel onder me opent en ik loop naar Marions kamer en zie hem daar uitgespreid als een klein kruis in bed liggen, zijn haren donker van het zweet. Ik zou willen dat ik hem tegen de nacht kon beschermen, ik zou willen dat ik hem binnen in me verder had kunnen dragen.